

Noves dades del problema colonial a l'Imperi francès

Els problemes de la colonització es posen sobretot en termes de força. La colonització comença gairebé sempre per l'exercici de la força sota la forma pura, és a dir, per la conquesta. Un poble, en ser sotmès per les armes, pateix sobtadament el comandament d'estrangers, d'un color de pell diferent, d'una altra llengua, d'una cultura tota altra, convençuts de la seva superioritat. Seguidament, com que cal viure, i viure junts, s'estableix una certa estabilitat, basada en un compromís entre coerció i col·laboració. Certament, tota vida social s'hi basa, en un tal compromís, però les proporcions de coerció i col·laboració difereixen, i a les colònies la part de la coerció és generalment molt més gran que enlloc. No fóra pas difícil de trobar una colònia d'estat democràtic on la coerció sigui de molts punts de vista pitjor que en el pitjor Estat totalitari d'Europa.

La coexistència de dues races, fins si l'una dirigeix, no implica pas per si sola una tan gran coerció. De bases per a una col·laboració suficient que reduís la coerció al mínim se'n podrien trobar. Primerament, els europeus que van a altres continents podrien no sentir-s'hi estranys, enmig éssers considerats inferiors, si en coneguessin millor la cultura i la història; no ho creurien pas, llavors, que els seus ho han inventat tot.

Recíprocament, la cultura europea, guarnida de prestigis i amb tots els de la victòria, arriba sempre a atraure una part del jovent dels països colonitzats. La tècnica, després d'haver-hi danyat molts hàbits, sorprèn i sedueix pel seu poder. Les poblacions conquerides només demanen, si més no en part, d'assimilar aquesta cultura i aquesta tècnica; si aquest desig no apareix tot seguit, el temps hi porta gairebé infal·liblement. Per això, una col·laboració cordial fóra possible, malgrat la subordinació d'una raça a l'altra, si cada etapa de l'assimilació aparegués a la població sotmesa com una etapa en la via de la independència econòmica i política. En cas contrari, l'assimilació aguditza els conflictes. Un jovent educat en la cultura del vencedor, només per la força suporta de ser tractat amb desdeny per homes a qui se sent semblant i igual. Si la misèria de les masses creix, o es manté, o fins minva però no al ritme corresponent a la posada en valor del país, la tècnica apareix com un bé monopolitzat per estrangers, de la qual desitgen emparar-se. Si la població de la colònia té el sentiment que el vencedor vol prolongar indefinidament la relació de conqueridor a conquerit, s'estableix una pau que difereix de la guerra només perquè un dels camps és privat d'armes.

És a una tal situació que tendeix, automàticament, per una mena d'inèrcia, tota colonització. És evident que hi ha, aquí, una situació intolerable. Si la suposem donada, ¿de quina manera és possible millorar-la?

*

Una de les maneres que podem concebre és pel naixement d'un moviment d'opinió a la nació colonitzadora contra les horroroses injustícies imposades a les colònies. Un tal moviment d'opinió semblaria fàcil de suscitar en un país que es reclama de l'ideal de llibertat i humanitat. L'experiència mostra que no és pas així. El 1931, Louis Roubaud publicà, a primera pàgina de *Le Petit Parisien*, una sèrie d'articles sobre Indoxina plens de revelacions terribles que no es desmentiren; no produïren cap impressió i, avui, molta de la gent cultivada, dels qui es consideren ben informats, ho ignoren encara tot, de l'atroc repressió de 1931. En el curs del gran moviment que el 1936 va alçar els obrers francesos, no se'n van pas diguem adonar, de l'existència de les colònies. I, és clar, les organitzacions

que els representaven no se'n van pas recordar gaire més bé. De manera general, els francesos n'estan tan persuadits, de la seva generositat, que no s'inquieten gens pels mals que per causa seva puguin patir poblacions llunyes; i la coerció priva aquestes poblacions de la facultat de plànyer-se. En cap poble la generositat hi tendeix gaire, a esforçar-se a descobrir les injustícies que es cometen en nom seu; a França, en tot cas, certament no hi tendeix pas. La propaganda d'uns quants no hi pot posar més que un feble remei.

Una altra manera, la que es presenta més naturalment a l'esperit, és per una revolta victoriosa. Però és difícil que una revolta colonial venci. El nombre fóra del costat dels revoltats; però el monopoli de la tècnica i de les armes més modernes, a la balança de les forces, hi pesa molt més. Una guerra que absorbís les forces armades de la nació colonitzadora potser podria afavorir possibilitats d'emancipació violenta; però fins i tot en aquest cas la revolta difícilment arribaria a reeixir, i sobretot es trobaria singularment amenaçada per les ambicions de les altres nacions en armes. De manera general, en el supòsit que la revolta armada se'n sortís, l'assoliment i el manteniment de la independència en tals condicions, la necessitat d'assegurar-se alhora la defensa de la nació abans dominant i de les altres cobejances, exigirien una tal tensió moral, una posada en joc tan intensa de tots els recursos materials, que la població s'arriscaria a no guanyar-hi ni benestar ni llibertat. De ben segur, la independència nacional és un bé; però quan suposa una submissió a l'Estat tal que la coerció, l'esgotament i la fam són tan grans com sota la dominació estrangera, és en va. Nosaltres, francesos, no hi volem pas posar un tal preu, a la defensa de la nostra independència nacional; ¿per què, doncs, fóra desitjable que les poblacions de les colònies el possessin a l'assoliment de la seva?

*

Sembla com si no hi hagués sortida, i tanmateix n'hi ha una. I és que la nació colonitzadora tingui objectivament interès a emancipar progressivament les seves colònies, i que el compregui, aquest interès. Doncs bé, les condicions d'una tal solució existeixen. El joc de les forces internacionals fa que França tingui objectivament interès, urgent, evident, a transformar els seus subjectes en col·laboradors. Cal que el compregui, aquest interès; aquí, la propaganda hi pot fer un paper.

Per a qui mira només Europa, és llàstima des de molts punts de vista que la pau només s'hagi pogut mantenir al preu de les concessions de Munic. És horrible per als alemanys dels Sudets no seduïts pel règim alemany; és molt dolorós per a Txecoslovàquia, que ja només té una ombra d'independència nacional; és amarg per als Estats democràtics, el prestigi i per tant la seguretat dels quals s'han empetitit. Però si mirem l'Àsia i l'Àfrica, els acords de Munic obren esperances fins ara quimèriques. França, la posició de la qual a Europa ha patit un dany tan greu, només es manté al rang de les grans potències pel seu Imperi. Però amb el que li resta de força i de prestigi ja no en té prou per a conservar l'Imperi, si els qui el componen no desitgen per si mateixos de mantenir-s'hi.

Les reivindicacions d'Alemanya respecte a les seves antigues colònies només toquen un aspecte parcial i secundari del problema. Ningú no sap quan les posarà oficialment, aquestes reivindicacions, ni quines de més extenses podran seguir-les. Però des d'avui l'Imperi francès és objecte de les ambicions d'Alemanya i els seus aliats. Alemanya ha considerat sempre abusi -no pas sense motius- el protectorat francès del Marroc; Itàlia fa molt que té els ulls posats a Tunísia; el Japó desitja Indoxina. França no té la potència necessària per a defensar uns territoris tan vastos, si les poblacions interesades en el seu

fur intern li són hostils, o fins si assisteixen al conflicte d'ambicions com a simples espectadores.

Una certa falla de La Fontaine sobre l'Ase i el seu amo és útil de rellegir, pel que fa al cas. Tothom la coneix, a França; només falta pensar a aplicar-la. Fins si tots els francesos de les colònies adoptaven sobtadament els procediments més humans, més benèvolos, més desinteressats, no n'hi hauria pas prou per a suscitar a l'Imperi els sentiments necessaris a la seguretat de França. És indispensable que els subjectes de França tinguin seva alguna cosa que una altra dominació arriscaria de fer-los perdre; i a aquest efecte és indispensable que deixin de ser subjectes, altrament dit, éssers passius, ben o mal tractats, enterament sotmesos al tracte que els acordin. Cal que entrin efectivament, i ben aviat, i prou ràpid, al camí que duu de la situació de subjecte a la de ciutadà.

*

No es tracta pas, així de cop, de fer-ne Estats independents, de les colònies. Una tal metamorfosi, de segur, no tindria endemà; de tota manera, però, cap govern francès, del partit que sigui, no hi pensaria pas, en això. Cal examinar modalitats d'autonomia administrativa, de col·laboració amb el poder econòmic i militar, de defensa econòmica. Aquestes modalitats serien necessàriament diferents segons les colònies. Evidentment no es poden pas aplicar les mateixes solucions als vietnamesos, que no van pas esperar la invasió francesa per a ser un poble altament civilitzat, que als territoris del centre d'Àfrica. El passat, els costums i les creences s'han de tenir en compte. Però, siguin quines siguin les modalitats, l'èxit només és possible si s'inspiren en la mateixa necessitat urgent: les poblacions de les colònies han de participar activament, per interès propi, en la vida política i econòmica del seu país.

Pel que fa a França, no és pas segur que una tal política, ni aplicada ràpid i intel·ligentment, pugui ser eficaç. És potser massa tard. Si, per exemple, és cert que, dels milions d'habitants del nord d'Annam i de Tonkin, unes nou de cada deu famílies van perdre almenys un dels seus a la repressió de 1931, potser aquests milions d'homes no perdonaran fàcilment. Però el que és gairebé cert és que aquesta política ofereix a França l'única oportunitat de conservar el seu rang de gran potència, que gairebé tots els polítics valoren indispensable a la seva seguretat.

En contrapartida, respecte a les colònies, una tal política, si és efectivament seguida, serà eficaç en tots els casos. Tant si les poblacions colonitzades, després d'una emancipació parcial, formen o no sentiments favorables al manteniment de l'Imperi francès, com si es mantenen en l'avenir proper sota la dominació francesa o passen sota una altra dominació, en tot cas les llibertats adquirides els donaran possibilitats de defensar-se contra l'opressió, la que sigui, i possibilitats d'anar a l'emancipació completa, possibilitats totes elles que actualment no tenen. En el present es troben desarmades i a mercè de qualsevol qui es mantingui enmig d'elles amb armes. No hi ha dubte, per exemple, que si el Japó s'emparava actualment d'Indoxina, s'aprofitaria de l'estat d'impotència i passivitat en què trobaria els vietnamesos. Si els trobava en possessió de certes llibertats, li fóra almenys difícil de no mantenir-les-hi. Així, del punt de vista francès, una tal política és necessària; del punt de vista humà –que, dit de passada, és naturalment el meu–, fossin quines fossin les conseqüències per a França, fóra encertada.

Els habituats a considerar-ho tot sota la doble categoria de “revolucionari” i “reformista” –la primera, en tal sistema maniqueu, designant el bé i la segona el mal– trobaran sens dubte que una tal solució al problema colonial és sollada de la tara

